

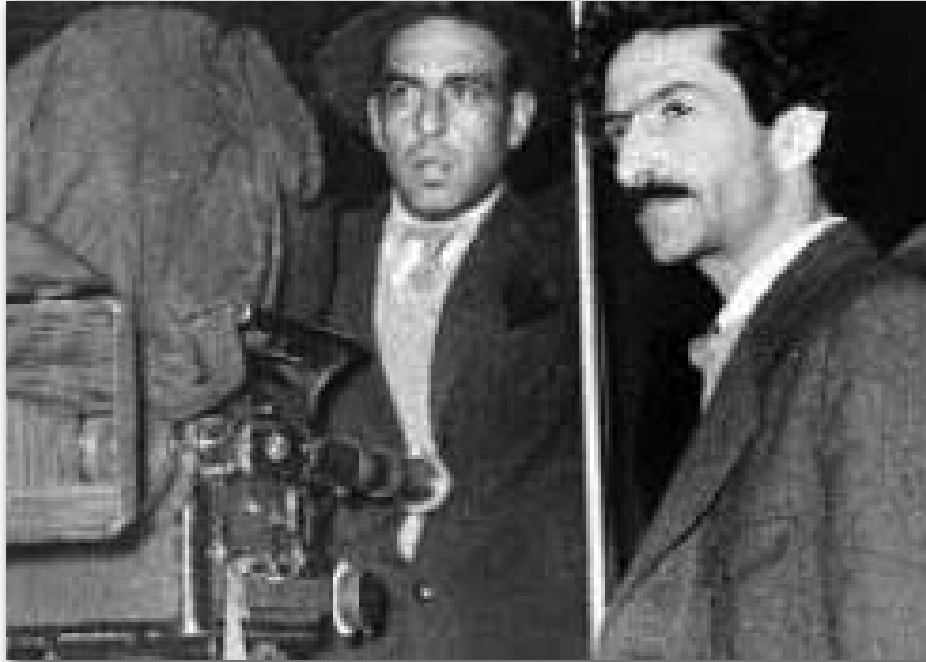
“Əgər onlar mənim şəhərimə gəlməsəydilər, bəlkə də həyatım başqa cür qurulardı”

GECƏNİN bağrını ov tüfəngindən sinəyə tuşlanan atəş yarı. Son anda gözləri qarşısında Şuşa və onun dar dolanbacıları ilə qaçan, filmə çəkildiyi üçün ayağı yerə dəymədən qanadlanan yeddi yaşlı oğlan canlanır. Bu görüntü gözlərində filmin son kadri kimi qalır və göz qapaqları qapanır. Ondən sonra nə olacaq, daha nə onun özünə, nə də başqa kimsəyə maraqlı idi. Altı yaşlı oğlu, xanımı, güllə səsini eşidib gələn qonşular nə deyəcək, kim necə olacaq, eyninə deyildi. Zətən, bütün bu yüklərdən özünü bir atəşlə xilas etmişdi. Bəzən insan həyatın dolanbaclarında tənhiyəndə düşünür ki, bəlkə həyatımı başqa cür qursaydım, məsələn, bu sənəti seçməsəydim, bu adamla evlənməsəydim, yaxud bu ölkədə yaşaməsəydim hər şey başqa cür olardı... Özünü günahlandırır, amma heç düşünürsən ki, harda, necə yaşamağından asılı olmayaraq hansı taleyi yaşamalısən, onu da yaşayaçaqsən. Hərdən düşünürsən ki, taleyini insanın xarakteri müəyyən edir, ağına da gəlmir ki, xarakterin də sənənin taleyində düşündür axı. Qəhrəmanım da 47 illik qısa ömründə dəfələrlə düşünmüşdü ki, bəlkə də o vaxt Şuşada kinematoqrafçılar qarşısına çıxıb onu kinoya çəkəsəydilər, hər şey başqa cür olardı. “Bəlkə həkim olardım, yaxud müəllim”-deyirdi. Sonra da özünə təskinlik verirdi: mən ona görə kinematoqrafçılığa vuruldum ki, o sənətdə hər sənətdən var, hər bir peşə adamının həyatını ekranda yarada bilərəm.

Ulduz uşaq

Lətif Səfərovdan danışırıq. Kinorejissor, indiki Kinematoqrafçılar İttifaqının yaradıcısı, ilk rəhbəri, onlarla sənədlə, “Bəxtiyar”, “Qızmar günəş altında”, “Leyli və Məcnun” bədii filmlərinin rejissoru...

1920-ci ilin bir payız günündə Şuşada dünyaya göz açan Lətif Bəşir oğlu Səfərov taleyinin diktəsi ilə hələ yeddi yaşında ikən kinoda ilk addımlarını atmışdı. “Azərbaycanfilm” “Tuncay” filmini Qarabağın dilbər guşəsi Şuşada ekranlaşdırırdı. Filmdə əsas rolu oynayacaq balacanı da Qala uşaqlarından seçmişdilər. Yüzlərlə uşağın içində balaca, çəlimsiz, iri qara gözləri olan Lətifə üstünlük verdilər. Çə-

limsiz olsa da iri iti, diri baxışlar, çeviklik kinematoqrafçıları cəlb etmişdi. Onun kinoya hədsiz marağı da qeyd edilməlidir. Uşağın kinonu ən xırda detallarına qədər öyrənmək marağı onun oynayacağı rolun da öhdəsində gələcəyini xəbər verirdi. Film “Gilan qızı” adıyla ekranlara çıxandan sonra bu balaca oğlanı artıq Azərbaycanı hamı tanıyır. Şuşa camaatı ona yer adamı kimi baxmır, məktəbdə müəllimlər, sinif yoldaşları onu az qala əllərinin içində göylərə qaldırıb gəzdirirlər. Sonradan o bu illəri xatırlayıb yazırdı: “7 yaşım var idi. “Gilan qızı” filminin bir sıra natura obyektlerini çəkmək üçün Şuşaya gəlmiş Azərbaycan kinematoqrafçısı işçilərini dağın zirvəsində yerləşən şəhərin nağılvarı mənzərəsi heyran etmişdi... Hər şey elə bundan başladı... Əgər onlar mənim şəhərimə gəlməsəydilər, bəlkə də həyatım başqa cür qurulardı. Əgər mən həkim olsaydım, insanları müalicə edərdim, müəllim olsaydım, insanlara bilik öyrətdim... 10-cu sinfi bitirmiş gənci maraqlandıra biləcək çoxlu ixtisas saymaq olar. Mənim qismətimə kinematoqraf düşdü. Burada mən özümü bütün ixtisaslara yiyələnmiş kimi hiss edirəm. Mən bütün peşələrdən olan adamlara xidmət edirəm. Bunu nə

aktyor şatına işə götürülür. Lətif günün birinci yarısını internat məktəbdə oxuyur, dərslərini qurtaran kimi işə tələsirdi. Studiyada çalışanlar balaca aktyora məhəbbətlə, nəvazişlə yanaşırdı. Uşaq heç gözləmədiyi ulduz həyatı yaşayırdı. 1928-ci ildə “Sevil” filminin çəkilişi başlayanda Gündüz roluna aktyor axtarmağa ehtiyac olmadı. Cəfər Cabbarlının tövsiyəsi ilə bu iş Lətifə həvalə edildi. Ağasadıq Gəraybəyli, Mustafa Mərdanov kimi aktyorlarla bir sırada kamera qarşısında dayanmaq həm məsuliyyət, həm də şərəf idi. Ardınca Mikayıl Mikayılov “Lətif” filmində onu baş rolə çəkir. Lətif “Lətif”lə daha da məşhurlaşır.

İlk məyusluqdan doğan stress

Artıq yeniyetməlikdən gəncliyə addım atmaqda olan Lətifin həyatında bu uğurdan sonra uğursuz qara zolaq başlayır. Balaca yaşında zirvəyə qədəm qoyan oğlan bərdən-birə ordan aşağı yuvarlanmağa başlayır. Nədənə daha onu filmə çəkmirlər, uşaq rollarını artıq başqa uşaqlar oynayır, onu öz yaşına uyğun rolda heç kim görmür, diqqətdən tamamilə kənar qalır.

Növbəti iki film – “Şərqə yol” və “Qızıl kol” zəif alınır. Lətif stressdən ağır xəstələnir. Səhhətiylə əlaqədar ona işləməyi qadağan edirlər. Təhsilinə də fasilə vermək məcburiyyətində qalır. Balaca aktyor ruhi-mənəvi sarsıntı keçirir. Bir-birinin dalınca gələn uğursuzluqlardan aldığı zərbələr xeyli vaxt ona baş qaldırmağa imkan vermir. Zərbə ardınca zərbə gəlir. Bu vaxt özində anası bir nəfərə əvə gedir və qızını da götürüb Bərdəyə köçür. Lətif bir müddət anasının yanında yaşayır. 1935-ci ildə yenidən Bakıya dönür. İş yerinə qayıdır, təhsilini davam etdirir, amma yenə onu filmə çəkmirlər. Nəhayət, qərar verir ki, çəkilməsə də kinodan ayrılmasın, kamera qarşısında deyil, arxasında olsa da kinoda çalışacaq. Lətif rejissor köməkçisi və assistenti, aktyor kimi yenidən fəaliyyətə başlayan dublyaj şöbəsində “Çapayev”, “Lenin oktyabrda”, “Biz Kronştadtanıq”, “Lenin 1918-ci ildə” və başqa məşhur sovet filmlərinin səsləndirilməsində iştirak edir, böyük məktəb keçir. Azərbaycan kinematoqrafçılığının formalaşmasında və inkişafında əməyi olan insanlarla – Səməd Mərdanov, Rza Təhmasib, Əlisəttar Atakişiyev, Sidqi Ruhulla, Rza Əfqanlı, Mustafa Mərdanov, Ələsgər Ələkbərov və başqalarıyla çiyin-çiyinə çalışmaq ona çox şey öyrədir. Lətif yavaş-yavaş rejissor sənətinə meyilləndiyini duyur. 16 yaşında komso-mol sıralarına keçdikdən sonra, imtahan verib Gəncə Pedaqoji Texnikumunun qi-yabi şöbəsinə qəbul olunsa da, gələcəkdə taleyini müəllimliyə bağlamayacağını bildirdi.

*Ramilə Qurbanlı
(davamı var)*